

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра національного, міжнародного
права та правоохоронної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор університету

Олександр СПИВАКОВСЬКИЙ

Протокол засідання вченої ради ХДУ

Від " _____ 2023 року № _____

М.П

Програма
вступного випробування
з конституційного права
для здобуття ступеня доктора філософії РНГ на основі
повної вищої освіти (магістра, спеціаліста)
(денна, вечірня форма навчання)

Галузь знань: 08 Право
Наукова спеціальність: 081 «Право»

Укладач програми

д.ю.н., професор В. М. Стратонов,

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	3
2. Зміст програми підготовки до вступного випробування	4
3. Орієнтовні питання для складання іспиту	7
4. Критерії оцінювання знань фахового вступного випробування... ..	11

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Організація проведення вступних екзаменів до аспірантури проводить відповідно до вимог Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», відомчих нормативних актів МОН України та МВС України, що регулюють організацію освітнього процесу, рішень Вченої ради та ректорату ХДУ.

Програму вступного випробування до аспірантури зі спеціальності 081«Право» розроблено в обсязі програми рівня вищої освіти магістра (спеціаліста) з даної спеціальності та призначено особам, які здобули вищу освіту за ступенем магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста), і які мають достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, для продукування нових ідей, оволодіння освітньо-науковою програмою підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення.

Вступний іспит зі спеціальності проводиться в усній формі за екзаменаційними білетами, кожний з яких складається з 2-х питань.

Кандидат має продемонструвати кваліфікаційний рівень підготовки фахівців, при якому повинен:

Знати:

1. Політико-правове значення, функціональне призначення Конституції України, предмет конституційного регулювання, конституційні принципи розвитку галузевого законодавства;
2. Актуальні проблеми конституційного процесу в Україні, його сутність, конституційно-правовий механізм, основні напрямки його вдосконалення.
3. Сутність правової реформи, її доцільність та концептуальні основи різновидів (парламентської, адміністративної, муніципальної);
4. Особливості правовідносин щодо відповідальності публічної влади, конституційні засади відповідальності суб'єктів публічно-владних повноважень, проблеми реалізації конституційно-правової відповідальності в Україні та напрямки удосконалення інституту.

Вміти:

1. Оперувати конституційно-правовою термінологією та застосовувати її в процесі навчання та наукової діяльності;
2. На основі отриманих знань застосовувати норми Конституції України в її прямому зв'язку з іншими нормативно-правовими актами при вирішенні конкретних питань з конституційно-правової проблематики;
3. Вільно володіти компетентними знаннями щодо питань конституційно-правової відповідальності: її суб'єктів, їх повноважень, прийнятих рішеннях.
4. Переосмислювати наявні знання стосовно нових фактів; адаптувати раніше отриманий досвід до змінних умов та нестандартних ситуацій; варіативно розв'язувати професійні завдання; самостійно вести експериментальну, науково-дослідницьку діяльність.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Конституційне право

Тема 1. Конституційне право як галузь права і навчальна дисципліна.

Поняття і предмет конституційного права України як галузі права. Конституційно-правові норми та інститути, їх особливості і види. Конституційно-правові відносини: їх суб'єкти, об'єкти, види. Джерела конституційного права України.

Тема 2. Система конституційного права України

Предмет науки конституційного права України. Функції науки. Методологія науки конституційного права України. Розвиток науки конституційного права.

Тема 3. Конституція як основний закон держави

Основні положення вчення про конституцію. Поняття конституції і класифікація конституцій. Функції, принципи, юридичні властивості конституцій. Конституційні норми і конституційні інститути, їх особливості. Загальна характеристика Конституції України 1996 р.

Тема 4. Система органів державної влади

Поняття і зміст державної влади. Конституційні основи організації і здійснення державної влади. Розподіл влади як принцип конституційного ладу України. Конституційно-правові особливості органів державної влади. Проблеми «конституційності» та «легітимності» державної влади. Співвідношення категорій «народний суверенітет» та «народовладдя».

Тема 5. Основи конституційного ладу України

Поняття конституційного ладу і його основ. Конституційні засади державної влади і місцевого самоврядування. Конституційний статус України як суверенної, правової, соціальної держави. Декларація про Державний суверенітет України та її значення для утвердження суверенітету української держави. Верховенство права, верховенство конституції і законів України.

Тема 6. Конституційна характеристика української держави

Українська держава як соціальна та правова держава. Особливості парламентсько-президентської республіки. Україна – унітарна держава.

Тема 7. Конституційно-правова відповідальність

Поняття конституційно-правової відповідальності, її види та місце в системі юридичної відповідальності. Суб'єкти і об'єкти конституційно-правової відповідальності. Значення конституційно-правової відповідальності для захисту Конституції і стабільності конституційного ладу.

Тема 8. Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Україні

Поняття основних прав і свобод людини та громадянина, їх співвідношення. Виникнення і розвиток прав людини. Міжнародні стандарти прав людини та їх зв'язок з конституційними правами і свободами людини і громадянина. Поняття правового статусу громадянина. Поняття

і принципи правового статусу громадянина. 6. Тенденції конституційного регулювання основних прав, свобод і обов'язків громадян України на сучасному етапі.

Тема 9. Конституційні права та обов'язки людини і громадянина в Україні

Особливості основних прав, свобод і обов'язків громадян України. Їх класифікація. Конституційне регулювання основних особистих і політичних прав громадян України. Конституційне регулювання основних соціально-економічних прав громадян, прав в області культури і екології. Основні обов'язки громадян України. Гарантії і механізм реалізації конституційних прав і свобод громадян України.

Тема 10. Вибори та референдум: поняття, види

Характеристика виборчої системи України. Принципи виборчого права України. Референдум і його види. Конституційно-правові засади безпосередньої демократії в Україні.

Тема 11. Законодавча влада в Україні

Загальна теорія і стан парламентаризму. Місце парламентів у системі вищих органів державної влади. Законодавчий процес та інші парламентські процедури. Конституційно-правовий статус парламенту України – Верховної Ради України

Тема 12. Правовий статус народного депутата України

Загальна характеристика правового статусу народного депутата України. Повноваження народного депутата у Верховній Раді України та її органах. Головні напрямки діяльності народного депутата у виборчому окрузі. Гарантії діяльності народного депутата України. Відповідальність народного депутата перед виборцями.

Тема 13. Конституційно-правовий статус Президента України

Президент України — глава української держави. Порядок обрання та зміщення Президента України. Компетенція Президента України. Взаємовідносини Президента України з іншими державними органами. Право вето: теорія, світовий досвід, реалізація в Україні.

Тема 14. Виконавча влада в Україні

Моделі виконавчої влади. Способи формування уряду. Кабінет Міністрів України – вищий орган виконавчої влади. Повноваження Кабінету Міністрів України. Глава уряду: правосуб'єктність, принципи діяльності; компетенція як сукупність прав і обов'язків; порядок обрання (призначення), звільнення, заміщення посади; гарантії діяльності глави уряду; конституційно-правова відповідальність. Місцеві органи виконавчої влади і їх структура, порядок формування та компетенція.

Тема 15. Конституційний Суд України

Поняття та моделі конституційної юстиції. Місце Конституційного Суду України в системі органів державної влади. Порядок утворення і склад Конституційного Суду України. Статус суддів Конституційного Суду України та гарантії їх діяльності. Кваліфікаційні вимоги до кандидатур суддів. Порядок обрання Голови КСУ. Повноваження Конституційного Суду України. Порядок прийняття і розгляду конституційних подань і звернень.

Тема 16. Система судів та органи правосуддя в Україні.

Судова влада в Україні: загальна характеристика. Суди загальної компетенції в Україні. Прокуратура в Україні: загальна характеристика. Основна компетенція органів прокуратури в Україні.

Тема 17. Місцеве самоврядування в Україні

Загальна характеристика законодавства про місцеве самоврядування. Основні теорії і моделі місцевого самоврядування. Поняття і принципи місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Порядок формування органів місцевого самоврядування. Компетенція місцевих рад і їх акти. Форми і методи діяльності місцевих рад як органів місцевого самоврядування.

Тема 18. Конституційно-правові основи національної безпеки України

Правовий статус та порядок формування Ради Національної Безпеки та Оборони. Компетенція РНБО. Основні функції РНБО.

Тема 19. Конституційно-правові основи народовладдя і державної влади

Громадянське суспільство: поняття, ознаки. Конституційно-правові основи взаємовідносин держави та громадянського суспільства в Україні. Політичний плюралізм як принцип конституційного ладу і ознака громадянського суспільства. Конституційно-правовий статус політичних партій в Україні. Політичні партії як елемент громадянського суспільства. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Екзаменаційні питання розроблені на основі даної програми мають на меті комплексну перевірку теоретичної і практичної підготовки здобувачів до реалізації дослідження.

Конституційне право

1. Поняття і роль конституційного права.
2. Конституційно-правові відносини та норми.
3. Джерела і система конституційного права.
4. Поняття та види державної влади.
5. Судово-правова реформа в Україні.
6. Види Конституцій
7. Конституція України – основний закон держави
8. Президент України – голова держави.
9. Унітарна держава: поняття, ознаки
10. Поняття конституційного устрою
11. Конституційні характеристики української держави.
12. Гуманістичні основи конституційного ладу української держави
13. Види виборів та виборчих систем
14. Поняття і основні ознаки правової держави
15. Загальні гарантії прав і свобод людини і громадянина.
16. Класифікація прав і свобод громадян України
17. Політичні права і свободи громадян України
18. Соціально-економічні права і свободи громадян України
19. Загальна характеристика інституту президента
20. Конституційні гарантії прав і свобод людини і громадянина
21. Конституційні обов'язки людини і громадянина
22. Принципи виборчого права України
23. Конституція про вибори і референдум
24. Захист прав і свобод – обов'язок держави
25. Поняття прав і свобод людини і громадянина
26. Референдум і його види.
27. Характеристика виборчої системи України.
28. Поняття виборчого права і виборчої системи.
29. Визначення Конституції та її зміст.
30. Політичний режим України
31. Утворення держави Україна
32. Роль політичних партій в політичній системі України
33. Особисті права і свободи людини.
34. Конституційні гарантії правосуддя.
35. Повноваження Президента України
36. Верховна Рада України в системі державної влади
37. Повноваження Верховної Ради України
38. Кабінет Міністрів України: порядок його формування і компетенція.
39. Місцеві органи виконавчої влади і їх повноваження.
40. Принципи організації та діяльності органів державної влади.
41. Структура судової влади в Україні.
42. Конституційний Суд в системі судової влади України

43. Безпосередня і представницька демократія в Україні
44. Декларація про державний суверенітет України
45. Зміст конституційної реформи в Україні.
46. Конституція України 1996 року.
47. Порядок прийняття і зміни Конституції України
48. Місце і роль президента в системі державних органів України
49. Місцеве самоврядування: поняття, система, органи
50. Поняття і принципи адміністративно-територіального устрою України

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна) література:

1. Бакумов О.С. Конституційне право громадян України на участь у виборах і референдумах та проблеми його реалізації: монографія; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2015. 245 с.
2. Задорожня Г.В. Конституційно-правовий статус глави держави в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: монографія; Нац. акад. внутр. справ. Київ : Правова єдність : Алерта, 2016. 551 с.
3. Конституційне право України: підручник / [І.М. Алмаші та ін.] ; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т", Юрид. ф-т, Каф. конституц. права та порівнял. правознавства. Вид. 9-е, перероб. та допов. Ужгород : Гельветика, 2018. 461 с.
4. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. посіб. / [Афанасьєва М.В. та ін. ; за заг. ред. Афанасьєвої М.В., Єзерова А.А.] ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". Одеса : Юридична література, 2017. 254 с.
5. Конституційне право: підручник / [О.С. Бакумов та ін.] ; за заг. ред. О.С. Бакумова, Т.І. Гудзь, М.І. Марчука ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. 483 с.
6. Курасян А.Р. Конституційне право України: навч.-метод. посіб.; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". Одеса : Фенікс, 2015. 134 с.
7. Совгіря О.В. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. / О.В. Совгіря, Н.Г. Шукліна. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 554 с.
8. Фрицький Ю.О. Конституційне право України: навч. посіб.; Відкр. міжнар. ун-т розвитку людини "Україна", Ін-т права та суспіл. відносин. Київ: Університет "Україна", 2018. 220 с.

Додаткова література:

9. Кириченко Ю.В. Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні в контексті європейського досвіду: монографія / Ю.В. Кириченко ; Запоріж. нац. техн. ун-т. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 538 с.
10. Конституційне право України в тестових завданнях: навч. посіб. / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ ; [уклад.: Наливайко Л.Р. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Наливайко Л.Р. Дніпропетровськ : Середняк Т. Київ, 2014. 345 с.
12. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / [Ю.Г. Барабаш та ін.]. 5-е вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 387 с.
13. Марущак О.А. Нормативно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні: навч. посіб.; Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів : ЧНТУ, 2019. 267 с.
14. Міхневич Л.В. Конституційне право України: практикум / Л.В. Міхневич. Київ: КНЕУ, 2013. 265 с. 37

15. Рємєскова Ю.О. Судова влада в системі поділу влади: монографія; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2014. 191 с.
16. Романюк П.В. Конституційно-правові засади інституту представницького мандата в Україні: [монографія]. Харків : Права людини, 2019. 189 с.
17. Селіванов А.О. Конституційне правосуддя в Україні: (авт. спецкурс) : навч.-метод. посіб. Харків ; Київ : Логос, 2018. 91 с.
18. Шамрай В.В. Конституційне право в умовах глобалізації та міждержавної інтеграції: теоретико-методологічний аспект: монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 358 с.

Інтернет-ресурси:

Бібліотечний фонд ХДУ:

Бази даних власної генерації, що мають постійний безкоштовний повнотекстовий доступ в мережі Інтернет (відкритий доступ):

- Електронний каталог **eLibrary** (<http://elibrary.kspu.edu/>);
- Електронний архів-репозитарій наукових публікацій працівників та студентів Херсонського державного університету **eKhSUIR** (<http://ekhsuir.kspu.edu/>).

Доступ в локальній мережі університету з усіх IP – адрес:

- **Web of Science** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx>);
- **Scopus** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx>);
- **Springer Link** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library.aspx>).

Організація доступу до відкритих інформаційних ресурсів (корисні посилання на Web-сторінці Наукової бібліотеки).

• **Українські журнали в SCOPUS та Web of Science** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/2013Academics/2013UJSc.aspx>)

• **Іноземні електронні ресурси вільного доступу** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/2013Academics/2016FreeAccess.aspx>)

• **Фахові періодичні видання** http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Info_2017/2017_Periodika.aspx

• **Українські Інтернет-ресурси** http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Info_2017/2017_link.aspx

• **Українські журнали в SCOPUS та Web of Science** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/2013Academics/2013UJSc.aspx>)

• **Іноземні електронні ресурси вільного доступу** (<http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/2013Academics/2016FreeAccess.aspx>)

• **Фахові періодичні видання** http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Info_2017/2017_Periodika.aspx

• **Українські**

Інтернет-ресурси

http://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Info_2017/2017_link.aspx

Нормативно-правові акти

1. Загальна декларація прав людини. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
3. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
4. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
5. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
7. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
8. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

Інформаційні ресурси

10. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
11. Конституційний Суд України. Офіційний вебсайт. URL: <http://www.ccu.gov.ua/>
12. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://rada.gov.ua/>
13. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua/>
14. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/>
15. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. URL:
  1. <http://www.ombudsman.gov.ua/>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ (СПВБЕСІДА)

Вступне випробування має на меті визначення рівня базової теоретичної підготовки вступника для здобуття ступеня доктора філософії РНГ на основі повної вищої освіти (магістра, спеціаліста)

Оцінювання знань вступного випробування здійснюється за критеріями «рекомендовано (оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів)»/«не рекомендовано (оцінюється за шкалою від 0 до 99 балів)». У випадку, якщо вступник не склав випробування, він втрачає право брати участь у конкурсному відборі за цією спеціальністю (напрямом підготовки).

Вступнику на іспиті можуть задаватись додаткові уточнюючі питання з переліку зазначеному в білеті. Якщо члени комісії не задоволені відповідями, вступнику додатково задають питання, поки не буде встановлений рівень знань вступника.

Критерії оцінювання:

Елемент оцінювання	Рівень	Кількість балів
Володіння темою (повнота розкриття)	Високий	50
	Добрий	40
	Середній	30
	Низький	20
	Дуже низький (тема не розкрита)	10
Уміння зрозуміло і недвозначно робити висновки, розумно їх обґрунтовуючи (логіка викладу)	Високий	50
	Добрий	40
	Середній	30
	Низький	20
	Дуже низький (тема не розкрита)	10
Уміння вести розповідь аргументовану дискусію з правових питань (комунікабельність, спроможність вести діалог)	Високий	50
	Добрий	40
	Середній	30
	Низький	20
	Дуже низький (тема не розкрита)	10
Уміння грамотно викладати думки (мовленнева вправність)	Високий	50
	Добрий	40
	Середній	30
	Низький	20
	Дуже низький (тема не розкрита)	10

Критерій «рекомендовано» (кількість балів від 100-200) виноситься вступникові, який повинен у відповідності до обраного питання:

1) знати:

- основні поняття та терміни, які притаманні конституційному праву як уособлений галузі права;
- ознаки, сутність, зміст та функції конституційних інститутів, що передбачені у питаннях;
- основні конституційні закони, які регламентують:
  - а) конституційні інститути (зокрема референдум, вибори, президентство, уряд, парламент тощо);

- б) діяльність органів та установ, передбачених у питанні співбесіди;
- в) гарантії держави стосовно прав та обов'язків людини і громадянина, передбачених Конституцією України;
- г) порядок конституційних процесів, що передбачені питанням;
  - структуру державних органів та установ, діяльність яких передбачена Конституцією України, порядок їх утворення та функції.

2) *уміти: роз'яснювати зміст, правильно застосовувати юридичні поняття та терміни; здійснювати аналіз подій, давати їм правову оцінку.*

Критерій не рекомендовано (кількість балів від 0-90 надається вступнику, який не знає до кінця жодного питання, плутається в основних базових поняттях, не в змозі розкрити зміст основних загально теоретичних термінів. При цьому він може мати окремі фрагментарні правильні думки, однак наявні суттєві недоліки і курс системно не засвоєно. Відсутня логіка в побудові відповідей. Пропущено ряд важливих деталей, або навпаки під час відповіді вступником розкриваються сторонні, суміжні питання.

*Затверджено на засіданні Вченої Ради Херсонського державного університету
(протокол №__ від ____ _____ 2023 року)*

укладач програми

Стратонов В.М. доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;

